

"אנחנו" ו"הם" - דחיית הזר והשונה

הצעה לשיעור לתלמידי חטיבת ביניים

המטרות:

1. בדיקת ההתייחסות לאחרים שאינם "בקבוצה שלי". שהם שונים, זרים ואולי גם מפחידים עבורי.
2. זיהוי הסכנה שבתיקוף של "האחר" לתוך תיקיה מוכנה מראש, ובחינת השאלה מתי עוברים את נקודת האל-חזור ביריבות בין קבוצות.

הקדמה:

מתוך צורך אנושי קוגניטיבי שמטרתו לעזור לנו לארגן את תמונת העולם סביבנו אנחנו רוכשים באופן לא מודע ואוטומטי ראייה **סטריאוטיפית**. כך אנו יוצרים הכללה על קבוצה באוכלוסייה, בד"כ כלפי קבוצות מיעוט, שגם אם ישנם דברים נכונים סטטיסטית, הם מובילים לעוול ברמת הפרט.

מסטריאוטיפ ודעות קדומות מגיעים לשלילת זכויות של המיעוט ולהתעללות:

- מה אני חושב? **תגובה שכלית** (מושפעת מסטריאוטיפים דעות קדומות כלפי אחר - כלפי קבוצת מיעוט)
- מה אני מרגיש? **תגובה רגשית** (פחד, רתיעה, חשש, גועל, כעס, עוינות, התנשאות, שנאה)
- מה אני עושה? **תגובה התנהגותית** (התרחקות, אדישות, דחייה, התעלמות, הפרדה, השפלה, ניצול)

מהלך הפעילות:

1. מי יגן על ה"ברווזון האפור"?

א. הקראת הסיפור על הברווזון האפור.

הספור על הברווזון האפור

במשפחת ברווזים צהובי נוצות נולד יום אחד ברווז שונה מכל אחיו. האמא, האבא, האחים וכל הברווזים באגם הסתכלו עליו ודי נבהלו – הוא היה אפור וכמעט ללא נוצות, והיה לו "קוואק" במבטא אחר לגמרי... עם צליל מוזר כזה. שהם לא הצליחו להבין. הברווזים מעולם לא ראו ברווז מוזר כזה, הוא לא דמה כלל לברווזי האגם – והם די נלחצו. חלק מהם החליט להתרחק ממנו, חלק אחר החליט להתעלם ממנו.

ברווזים אחדים לעגו לו, צחקו עליו, השפילו אותו והתעללו בו – והם קראו לו "הברווזון המכוער".

הברווזון דווקא ניסה להתיידד אתם, ניסה לשחק אתם, לדבר אתם, אבל ככל שהוא ניסה יותר – כך דחו אותו יותר.

אפילו האחים שלו צחקו עליו והתביישו בו מאד.

הוא הרגיש זר ובודד, ושט לו לבדו באגם. מרגיש מושפל ואומלל וחושב שהוא באמת

מכוער. יום אחד לא יכול היה לשאת יותר את יחס ברווזי האגם והחליט להתנתק

ממשפחתו ולשוט אל אגמים אחרים, אולי שם ימצא מקום...

בדרך כלל קל להזדהות עם הברווזון המסכן, להרגיש כמה קשה לו, אבל בואו ננסה לברר למה קשה לברווזים הצהובים לקבל אותו.

ב. משחק תפקידים: (2 – 3 משתתפים) באגם שוחים ברווזים צהובים ואיתם הברווזון האפור.

הברווזים הצהובים משוחחים ביניהם:

- אני חושב שהוא... **דעות** (מכוער, מוזר, לא שייך, דומה לי)
- אני מרגיש שהוא... **רגשות** (לא מוכר, מוכר לי, שונה, מפחיד, מרתיע, אם גם הוא כזה - אז אני, אני שונא אותו כי...)
- הייתי רוצה לעשות לו... **התנהגות** (להתרחק, להיות אדיש, לדחות, להשפיל, להתעלל, להזמין, לקבל),

ג. שיחה:

- מי יגן על הברווזון האפור, איזה גופים, ארגונים, מטעם מי?
- איזו הגנה תינתן לו? בחקיקה, בהתנדבות...
- מתוך מציאות החיים שלנו היום – בחרו קבוצה חברתית (מיעוט) שלדעתכם עונה לקריטריונים של "ברווזון אפור".

2. ר' אלעזר בן ר' שמעון והמכוער

"לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז"

חומרים:

1. האגדה על רבי אלעזר בן רבי שמעון והמכוער

2. שני צבעים לכל תלמיד.

למורה: סטריאוטיפ (היבט קוגניטיבי):

הכללה של מאפיין או תכונה של קבוצה ואוכלוסייה שלמה על פרט ספציפי בתוכה (יכול להיות בעל משקל נייטרלי, חיובי או שלילי).

לרוב היא מתבססת על מאפיין שכיח באותה קבוצת אוכלוסייה. אולם אין זה נכון והוגן להכלילו על כל פרט בקבוצה, שכן זה גורם עוול ברמת הפרט.

ההיבט הזה הוא צורך בסיסי וחלק מהמבנה הקוגניטיבי שלנו.

דעה קדומה (היבט רגשי):

נטייה ליצור דעה, לרוב בעלת אופי רגשי ושלילי כלפי קבוצה מסויימת ללא הכרות ממשית עמה.

אפליה (היבט התנהגותי)

נטייה לפגיעה בזכויות של פרט על רקע מאפיין או תכונה של הקבוצה.

מבוא: לפנינו אגדה תלמודית אשר בבסיסה מפגש בין שני אנשים. מסופר על ר' אלעזר שהוא תלמיד חכם, שיצא מבית המדרש לרכב ממגדל לכיוון טבריה (נהנה מיפי הכינרת). בדרך פגש אדם מכוער והעליב אותו, ואת כל בני עירו (הכללה סטריאוטיפית). המכוער טען לפניו שהוא לא אשם בכיעורו ושלח את הרבי להתלונן אצל ה'. הרבי הבין כי העליב את האיש ועשה מעשה שלא יעשה, ורצה להתנצל. המכוער לא רצה לקבל את סליחתו. הוא טוען לכאורה: לא נעלבתי לכן אין אני יכול למחול, רק האומן שעשה אותי, ה', יכול היה להיעלב, ולכן עליך לבקש את סליחתו שלו (היפוך תפקידים: הנעלב נשאר בכעסו ומשפיל את המעליב). כשנכנסו שניהם לעיר פנו אנשי העיר אל ר' אלעזר וקיבלו פניו. המכוער העליב אותו בשאלה: "למי אתם קוראים רבי?" כלומר אדם זה לא ראוי לתוארו. הוא סיפר את המעשה ואנשי העיר ביקשו ממנו למחול. מכיוון שהעלבון היה קולקטיבי לכל העיר, כל העיר צריכה למחול. בסוף הסיפור נכנס הרבי אל בית המדרש ודרש את הפסוק: "לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז". (מומלץ לקרא את ההסברים של אדמיאל קוסמן לאגדה זו).

ננסה ללמוד מה גרם לרבי אלעזר להעליב את המכוער, ומה גרם למכוער להיעלב כל כך. נאפיין את הקנה והארז על פי הקונטציות המוכרות שלהם, ועל פי המשל, ונברר מי התנהג כ"קנה" ומי התנהג "כארז".

1. על הלוח "שמש אסוציאציות" לארז ולקנה. (כדאי להביא תמונות)
(לארז - יפה, חזק, גדול אמצעי לבנין המקדש, שורשים חזקים. לקנה - דק, נמצא ליד מים זורמים, זז עם כל רוח, בלי שורשים, ניתן לרמיסה וכו').
2. מה יתרונות הקנה, ומה בעייתי בו? מה יתרונות הארז, מה בעייתי בו?
3. שאלה לשיתוף בקבוצות: באילו מצבים אני כמו "קנה" ובאילו מצבים אני "ארז"?
4. שיחה: "לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז"
האבסורד שבמשפט - הארז - נדיר, בלבנון. הקנה - ללא שורשים, צומח ליד נחלים.
5. קוראים את האגדה - רק חלק א'.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כ/א - כ/ב

שְׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ: לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם רָךְ כְּקֶנֶה וְאֵל יִהְיֶה קָשֶׁה כְּאָרֶז.
מֵעֲשֶׂה שָׂבָא רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן מִמְּגִדָּל גָּדוֹר מִבֵּית רַבּוֹ,
וְהָיָה רְכוֹב עַל חֲמוֹר וּמְטִיל עַל שִׁפְתֵי נֶהָר,
וְשָׂמַח שְׂמִיחָה גְדוֹלָה, וְהָיְתָה דַעְתּוֹ גְּסָה עָלָיו מִפְּנֵי שְׁלֹמֹד תוֹרָה הַרְבֵּה.
נִזְדַּמְּן לוֹ אָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה מְכַעֵר בְּיוֹתֵר.
אָמַר לוֹ: שְׁלוֹם עָלֶיךָ רַבִּי!
וְלֹא הִחְזִיר לוֹ.
אָמַר לוֹ: רִיקָה, כְּמָה מְכַעֵר אוֹתוֹ הָאִישׁ!
שָׂמָא כָּל בְּנֵי עֵירָךְ מְכַעְרִין כְּמוֹתְךָ?
אָמַר לוֹ: אֵינִי יוֹדֵעַ, אֶלָּא לָךְ וְאָמַר לְאֶמֶן שְׁעֵשׂאֲנִי כְּמָה מְכַעֵר כְּלִי זֶה שְׁעֵשִׂיתָ.
כִּינּוֹן שְׂדֵעַ בְּעֵצְמוֹ שֶׁחֲטָא יָרַד מִן הַחֲמוֹר וְנִשְׁתַּטַּח לְפָנָיו,
וְאָמַר לוֹ: נַעֲנִיתִי לָךְ, מְחַל לִי! -
אָמַר לוֹ: אֵינִי מוֹחֵל לָךְ עַד שֶׁתִּלָּךְ לְאֶמֶן שְׁעֵשׂאֲנִי
וְאָמַר לוֹ כְּמָה מְכַעֵר כְּלִי זֶה שְׁעֵשִׂיתָ.

הבנת הטקסט:

- רשום ליד כל "אמר לו" - מי אמר אותו, תן לכל דובר צבע.
- סמן בקו את כל התערבויותיו של המספר. זהה את כל התיאורים של המספר על רבי אלעזר ועל המכוער. מה המספר אומר על כל דמות?

- מה דעתכם על התנהגותו של רבי אלעזר ותגובתו של המכוער?
 - מי מהם קנה ומיהו ארז? הסבירו.
 6. קריאת החלק השני של האגדה

הֲיָה מְטִיל אַחֲרָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לְעִירוֹ.
 יֵצְאוּ בְּנֵי עִירוֹ לִקְרֹאתוֹ,
 וְהָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: שְׁלוֹם עָלֶיךָ רַבִּי רַבִּי, מוֹרֵי מוֹרֵי!
 אָמַר לָהֶם: לְמִי אַתֶּם קוֹרִין רַבִּי רַבִּי?
 אָמְרוּ לוֹ: לְזֶה שֶׁמְטִיל אַחֲרֶיךָ.
 אָמַר לָהֶם: אִם זֶה רַבִּי - אַל יִרְבוּ כְּמוֹתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל.
 אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי מָה?
 אָמַר לָהֶם: כָּךְ וְכָךְ עָשָׂה לִי.
 אָמְרוּ לוֹ: אַף עַל פִּי כֵן, מַחֵל לוֹ, שְׂאֵדָם גָּדוֹל בְּתוֹרָה הוּא.
 אָמַר לָהֶם: בְּשִׁבְלֵכֶם הִרְיֵנִי מוֹחֵל לוֹ. וּבִלְבָד שְׁלֵא יִהְיֶה רְגִיל לַעֲשׂוֹת כֵּן.
 מִיָּד נִכְנַס רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן וְדָרַשׁ:
לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם רַף כְּקִנְיָה וְאֵל יִהְיֶה קָשָׁה כְּאֶרֶז.
 וּלְפִיכָךְ זָכָה קִנְיָה לְטַל מִמָּנוּ קוֹלְמוֹס לְכַתֵּב בּוֹ סֵפֶר תּוֹרָה תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת.

- כתוב מה הם דבריו של המכוער כשדווח: "כך וכך עשה לי".
 - מדוע סולח המכוער? כיצד את/ה מבין את הסליחה? מתי אפשר לסלוח לזולת?
 ומתי אי אפשר? היזכרו בסיפור אישי על סליחה וחוסר יכולת לסלוח (אפשר בזוגות).
 - למי מתייחסת דרשת ר' אלעזר בסוף הסיפור: אל עצמו? אל המכוער? אל שניהם?
 7. **סיכום** – שיחה על המניע לכל הסיפור – יחס למראה חיצוני ולא לתוכו של אדם, ובעקבות כך פגיעה, השפלה, מחילה ולמידת לקח.
 יש לנו בעיה עם הזר והשונה מה"בטן" וזה אנושי, אבל כבני אדם אנחנו יכולים גם להגיב "מהראש".

3. "דירה להשכיר" - על הגזענות הסמויה שבנו.

המטרה היא ליצור מודעות עצמית לנטייה האנושית הסמויה ל"גזען הקטן", נטייה שקיימת כמעט אצל כולנו.

א. קריאת הספור בכתה.

דירה להשכיר / לאה גולדברג

בַּעֲמֵק יָפֵה, בֵּין כְּרָמִים וְשָׂדוֹת, עוֹמֵד מִגְדָּל בֶּן חֲמֵשׁ קוֹמוֹת.
וּמִי גָר בַּמִּגְדָּל?

בְּקוֹמָה הָרְאוּשׁוֹנָה תִּרְנַגְלֵת שְׂמֹנֶה. כָּל הַיּוֹם בְּבִיתָהּ עַל מִשְׁכָּבָהּ
מִתְהַפֵּקֶת. הִיא כָּל כּוֹף שְׂמֹנֶה, שֶׁקְּשָׁה לָהּ לִלְכֹת.

בְּקוֹמָה הַשְּׂנִיָּה גָרָה קוֹקֵיָה, כָּל הַיּוֹם מְהַלְכֶתָּהּ, עוֹשָׂה בְּקוֹרִים, כִּי
בְּנֵיהָ גָרִים בְּבֵתִים אַחֲרֵים.

בְּקוֹמָה הַשְּׁלִישִׁית חֲתוּלָה כּוֹשֵׁית נִקְיָה, מִגְנִדְרֶתָּהּ. עַל צִוָּאר יֵשׁ לָהּ סָרֵט.

בְּקוֹמָה הָרְבִיעִית גָּרָה סְנָאִית. בְּשִׂמְחָהּ וְנַחַת אֲגוּזִים מְפַצַּחַתָּהּ.

וּבְקוֹמָה הַחֲמִישִׁית גָּר מֵרַעַב עֵבֶר. אֵךְ לִפְנֵי שְׂבוּעַ אֲרִז חֲפָצָיו וְנָסַע.
אִישׁ אֵינְנוּ יוֹדֵעַ לְאֵן וּמַדּוּעַ.

כָּתְבוּ דְרֵי הַמִּגְדָּל שְׁלֵט,
תְּקַעוּ מִסְמֵר מֵעַל לְדִלְתָהּ,
וְקַבְּעוּ שְׁלֵט בְּקִיר:
דִּירָה לְהַשְׁכִּיר.

וְהִנֵּה בְּשִׁבְלִים, בְּדָרְכִים, בְּכַיִשִּׁים - אֵל הַבֵּית בָּאִים דְּרִירִים
חֲדָשִׁים.

רְאוּשׁוֹנָה בָּאָה נְמָלָה, לְקוֹמָה חֲמִישִׁית עוֹלָה, קוֹרְאָה אֶת הַשְּׁלֵט,
פּוֹתַחַת הַדִּלְתָהּ, עוֹמְדַת בְּפָנִים וּמְסַתְּפֶלֶת.
בָּאִים מְכַל הַדִּירוֹת הַשְּׂכָנִים, עוֹמְדִים מְסַבִּיבָהּ, מְסַבִּירִים לָהּ פָּנִים:

- הַנָּאִים הַחֲדָרִים בְּעֵינֶיךָ?
- נָאִים.
- הַנָּאָה הַמְטַבַּח בְּעֵינֶיךָ?
- נָאָה.

- הנאָה המסדרון בעיניך ?

- נאָה.

- אם-כן, שְׁבִי אֲתָנוּ, הַנְּמֹלָה !

- לא, לא אֲשׁב.

- לָמָּה ?

אוֹמֶרֶת הַנְּמֹלָה :

- הַשְּׂכָנִים אֵינָם טוֹבִים בְּעֵינַי. אֵיךְ אֶגּוֹר אֲנִי הַנְּמֹלָה בְּבֵית אֶחָד

עִם תְּרַנְגָּלֶת עֲצֵלָה ? כָּל הַיּוֹם עַל מִשְׁכָּבָה מִתְּהַפֵּכֶת, מְרַב שִׁמְךָ

קִשָּׁה לָּהּ לְלַכֵּת !

נְעֻלְכָה הַתְּרַנְגָּלֶת,

וְהַנְּמֹלָה הִלְכָה לָּהּ.

הִלְכָה הַנְּמֹלָה, בָּאָה הָאֲרֻנְכָת.

חֵיש-מִהָר עוֹלָה לְקוֹמָה אֲחֵרוֹנָה. קוֹרְאָה אֶת הַשְּׁלֵט, פּוֹתַחַת

הַדְּלֶת, עוֹמְדָת בְּפָנִים וּמְסַתְּפָלֶת.

בָּאִים מִכָּל הַדִּירוֹת הַשְּׂכָנִים, עוֹמְדִים סְבִיבָה, מְסַבִּירִים לָּהּ פָּנִים :

- הַנְּאִים הַחֲדָרִים בְּעֵינַיךְ ?

- נְאִים.

- הַנְּאָה הַמְטַבַּח בְּעֵינַיךְ ?

- נְאָה.

- הַנְּאָה הַמְסֻדָּרִים בְּעֵינַיךְ ?

- נְאָה.

- אם-כן, שְׁבִי אֲתָנוּ, הָאֲרֻנְכָת !

- לא, לא אֲשׁב.

- לָמָּה ?

- הַשְּׂכָנִים אֵינָם טוֹבִים בְּעֵינַי. אֵיךְ אֲשׁב פֹּה, אִם לְעֲשָׂרִים אֲרֻנְבוֹת,

עִם קוֹקֵיָה מִפְּקִיָּה הַבָּנִים ? כָּל בְּנֵיהֶם גָּדְלוּ בְּקִנְיָם זָרִים, כָּלֵם

עֲזוּבִים, כָּלֵם מִפְּקָרִים. מַה לְקַח יִלְמְדוּ מֵהֶם יִלְדֵי ?

נְעֻלְכָה הַקּוֹקֵיָה,

וְהָאֲרֻנְכָת הִלְכָה לָּהּ.

הִלְכָה הָאֲרֻנְכָת, בָּא חֲזִיר.

קָרָא אֶת הַשְּׁלֵט "דִּירָה לְהַשְׁכִּיר". וְאַחֲרֵי שֶׁקָּרָא אֶת הַשְּׁלֵט,

הִתְגַּלְגַּל וְעָלָה וּפְתַח הַדְּלֶת.

עוֹמֵד וּמְבִיט בְּעֵינָיו הַקְּטָנוֹת בַּכֶּתֶלִים, בַּתְּקָרָה וּבַחֲלוֹנוֹת.

באים מכל הדירות השכנים, עומדים סביבו, מסבירים לו פנים:

- הנאה הדירה בעיניך?

- נאה.

- הנאה המטבח בעיניך?

- נאה המטבח, אף-פי איננו מלכלך!

- הנאה המסדרון בעיניך?

- נאה.

- אם-כן, שב אתנו!

- לא, לא אשב.

- למה?

- השכנים אינם טובים בעיני. איך אשב אני חזיר, לכן בן לבנים מימי בראשית, בכפיפה אחת עם חתולה כושית? לא נאה לי ולא נאה לי.

קראו השכנים:

לך, לך לך חזיר!

גם לנו לא נאה ולא נאה!

הלך לו החזיר.

בא זמיר.

שר הזמיר בקול רנה,

עולה הזמיר לקומה אחרונה.

קורא את השלט,

פותח הדלת,

מסתכל בדירה,

בפתלים, בתקרה...

באים מכל הדירות השכנים,

עומדים סביבו, מסבירים לו פנים:

- הנאים התדרים בעיניך?

- נאים.

- הנאה המסדרון בעיניך?

- נאה.

- אם-כן, שב אתנו!

- לא, לא אשב. השכנים אינם טובים בעיני. פי איך אשב בשלוח

וכנחת, וסנאית כל היום אגוזים מפצחת. עולה קול פצוחים עד

לב השמים. אים ונורא, מחריש אזנים. ואזני רגילות לקולות

אחרים, רק לשירים ולמזמורים.

נְעַלְכֶּה הַסְנֵאִית,
וְהִזְמִיר הַלֵּךְ לוֹ.

הַלֵּךְ הִזְמִיר. בָּאָה יוֹנָה.
חַיִּשׁ-קַל עֲלֵתָה לְקוֹמָה אַחֲרוֹנָה.
קוֹרְאָה אֶת הַשְּׁלֵט, פּוֹתַחַת הַדֵּלֶת, עוֹמְדַת בְּפָנִים וּמְסַתְפֶּלֶת.

בָּאִים אֵלֶיהָ כָּל הַשְּׂכָנִים,
עוֹמְדִים מְסֻבִּיבָה, מְסֻבִּירִים לָהּ פָּנִים:
- הַנְּאָהִים הַחֲדָרִים בְּעֵינֶיךָ?
- הַחֲדָרִים צָרִים.
- הַנְּאָה הַמְטֻבָּח בְּעֵינֶיךָ?
- נְאָה הַמְטֻבָּח, אֵךְ אֵינּוּ מְרוּחַ.
- הַנְּאָה הַמְסֻדָּרוֹן בְּעֵינֶיךָ?
- מְרֻבָּה בּוֹ הַצֵּל, הַמְסֻדָּרוֹן אֶפֶל.
- וּבְכֵן, לֹא תִשָּׁבֵי אֲתָנוּ?
- אֲשֶׁב וְאֲשֶׁב בְּחַפְזֵךְ לָב, כִּי הַשְּׂכָנִים טוֹבִים בְּעֵינַי:

הַתְּרַנְּגֶלֶת - טוֹבַת-כַּרְבֵּלֶת,
הַקּוֹקֵיָה - יְפֵהפֵיָה,
הַחֲתוּלָה - כָּל-כֶּף נִקְיָה,
וְהַסְנֵאִית בְּעֵלֶת-אַגּוּזִים,
יּוֹדַעַת לְחַיּוֹת חַיִּים עֲלִיזִים.
רוֹאָה אָנִי, כִּי נוֹכַל לְחַיּוֹת בְּיַחַד
בְּחֻבְרָה טוֹבָה, בְּשָׁלוֹם וּבְנַחַת.

שְׂכָרָה הַיּוֹנָה אֶת הַדִּירָה,
יוֹם-יוֹם הוֹמָה הִיא בְּחֻדְרָה.

כֶּף בְּעֵמֶק יְפֵה, בֵּין כְּרָמִים וְשָׂדוֹת,
עוֹמֵד מְגֻדֵל בֵּין חֲמֵשׁ קוֹמוֹת.
וּבְמִגְדֵל גָּרִים עַד הַיּוֹם,
שְׂכָנִים טוֹבִים חַיִּי-שָׁלוֹם.

ב. מהמשל לנמשל: שיכתוב של הסיפור מחדש ע"י החלפת הדמויות המקוריות בדמויות מהמציאות הישראלית. כל תלמיד ממלא את החלק הראשון של הסיפור: מי גר במגדל לפי תבנית הסיפור (ראה דף מצורף). התלמידים יכולים לבחור דיירים מהרשימה, ו/או להוסיף עפ"י בחירתם.

דירה להשכיר - רשימה חלקית של דיירים אפשריים

1. זוג בסביבות גיל שלושים המאוחרות שניהם עובדי הי טק שהחליטו לא להביא ילדים לעולם.
2. משפחה מחבר העמים – אבא אמא ילד סבתא. האבא עובד בחנות של "טיב טעם", האמא מורה לאנגלית.
3. משפחה דתית ממפוני "גוש קטיף" – אבא אמא, שניהם היו חקלאים והיום מובטלים, לזוג שמונה ילדים.
4. אם חד הורית שאימצה ילדה מברזיל, פסיכולוגית פרטית שמקבלת מטופלים בביתה.
5. זוג הומואים, שניהם אמנים, אחד יש לו סטודיו לציור בבית והשני שחקן בתיאטרון.
6. שני סטודנטים וסטודנטית שותפים בדירה מושכרת.
7. אלמן בן שמונים, גר בדירה עם מטפל פיליפיני.
8. זוג מעולי אתיופיה. לזוג ארבעה ילדים, אחד בצבא, אחד בפנימיה ושני הקטנים בבית.
9. משפחה ערבית שבחרה לעבור מן הכפר אל העיר, אבא אמא ושלושה ילדים בגיל תיכון. האמא – עו"ד, האבא – רופא.
10. זוג שזה עתה נישא, הבעל בן 28, מתופף בלהקה, האשה בת 26, סטודנטית לתואר שני.
11. משפחה ממוצא קווקזי, האב נהג משאית, האם עקרת בית, לזוג שני ילדים בני חמש ושבע.
12. משפחה בת חמש נפשות, לא ידוע במה עוסקים ההורים, המשפחה שומרת בקנאות על פרטיותה.
13. משפחה מגאנה (עובדים זרים). שני ההורים עוסקים בנקיון בתים. הילדים נולדו בארץ ולומדים במערכת החינוך.

בעמק יפא,
בין כרמים ושדות
עומד בנין
בן חמש קומות

למה לא ללכת
בית הוראה

5
4
3
2
1

ג. **בזוגות** - כל תלמיד הופך להיות המבקש לשכור את הדירה בקומה החמישית במגדל של בן זוגו. בגלל אחד הדיירים (או אחת המשפחות) הוא לא ישכור את הדירה. מי הדייר/ים, ומה הסיבות שבגללן "לא נאה ולא יאה" לך לשכור את הדירה במגדל. כל זוג יערוך רשימה של כל הסיבות שעלו אצל שני בני הזוג, שבגללן נמנעו מלשכור את הדירה.

ד. **בכיתה** – המורה תאסוף את כל הסיבות (רשימת התנגדויות) ותכתוב על הלוח. בשיחה תימנע המורה משיפוטיות ותאפשר ל"נטייה הגזענית" של כל אחד להיות גלויה ולא סמויה.

שלב ה"יונה": המטרה היא לראות איזה שנוי אנו יכולים לעשות בעקבות המודעות החדשה.

ה. חזרה לזוגות. כל אחד כמו היונה בשיר, בהתייחסות לדייר/ים שבגללו/ם לא שכר קודם את הדירה, ינסח סיבה למה בזכות אותו/ם דייר/ים הוא כן מבקש לשכור את הדירה בקומה החמישית. **למורה**: בפעילות הזאת עובר התלמיד תהליך שבו ממודעות "קשה" הוא עושה "תיקון". התיקון מתאפשר בעקבות היכולת להתבונן גם על הצדדים הבלתי יפים באישיותנו ("גזען הקטן") ולא להסתיר אותם. כאשר הסמוי הופך לגלוי והגלוי לא עובר תהליך שיפוטי וביקורתי, התוצאה היא שנוי ותיקון (היכולת להתבונן ולהגדיר דברים בדרך אחרת).

ו. **שאלות סיכום לתלמידים**:

- מהי לדעתכם "גזענות"? להתייחס לתהליך שעברו ב"דירה להשכיר".
 - לנסח סיסמא + להכין כרזה שמביאה למודעות את נושא שנאת הזר והשונה וקוראת להתייחסות אחרת.
 - דבר ששימח אותי בפעילות שעברנו ודבר שהעציב אותי.
- למורה**: הכוונה לדבר את התובנות דרך הרגשות.